

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V. Arany János-utcza 1.
hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.
SZERKESZTI
SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve . . . . . frt 7.—
Félévre . . . . . „ 3.50
Negyedévre . . . . . „ 1.75
Egyes szám ára 14 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Zsidó gymnasium.

Nem új eszmét akarok megpendíteni.

Többen a zsidóság legjobbjai közül még a múlt év elején értekezletet tartottak és hangsúlyozták, hogy a fővárosban egy zsidó gymnasium felállítása időszerű és szükséges. Azóta azonban az eszme nem haladt megvalósítása felé és tán itt az ideje, hogy újra napirendre hozzuk a tárgyat és tettere ébresszük hitsorsosainkat.

Azon áldozatkészség, melyet hitfeleinknél találunk, valahányszor kulturális vagy jótékony célra gyűjtés eszközöltetik, lehetetlen, hogy megtagadja magát, midőn zsidó gymnasium alapításáról van szó, ha sikerül azon meggyőződést fölkelteni, hogy ezen alapítás magyar nemzeti és zsidó vallási szempontból egyaránt kívánatos.

Ugy találtam, hogy sokan azért nem karrólták föl az eszmét azon szenvedélylyel és odaadással, melyet valóban megérdemel, mert félnek, hogy elkülönítési törekvéssel fognak vádoltatni.

Vannak, kiknél ezen aggodalom csak ürügy, hogy ne kelljen mélyebben a zsebbe nyulni, de vannak, kiknél csakugyan megvan és ezeknek akarok én néhány szót mondani.

Ha kedves hazánkban a középiskolák egyáltalában és különösen a gymnasiumok állami és községi iskolák volnának és éppen csak a mi confessiónk akarna saját hitfelei részére külön iskolát alapítani, az aggodalom alapos és a kezdeményezés kárhözható volna.

A hazai gymnasiumok azonban mind felekezeti és még az államiak is a katolikus alaptól tartanak fön; minden felekezetnek megvannak gymnasiumai, a maroknyí unitariusok kettőt tartanak fön, — a fővárosi közel százezer lelket számláló zsidóságnak azonban ily intézete nincs. Más vallásu honfirtársaink tehát nemcsak, hogy szemünkre nem hanyhatnák, hogy mi is követjük példájukat és alapítunk

gymnasiumot, hanem megfordítva, joggal lobbantják szemünkre, hogy eddig is már meg nem tettük.

Nem jó zsidó, ki nem érzi annak szégyenítő voltát, hogy a zsidó fiuknak minden tanév elején koldulniok kell a többi felekezetek iskoláin, hogy felemelt tandíj mellett fölvegyék őket; nem jó zsidó az, aki nem pirul annak hallatára, hogy az egy iskolába járó fiukat valásuk szerint elkülönítik, az a) osztályba csupa keresztényeket, a b) osztályba csupa zsidókat tesznek, habár didaktikai okokkal mentegetik is.

Az elkülönítést tehát mi nem csinálnók; az elkülönítés meg van s a kik zsidó gymnasiumot akarnak alapítani, csak annak szégyenletes oldalát akarják megszüntetni.

Nem kell különben képzeln, hogy a zsidó gymnasium kizárólag zsidó ifjak számára volna rendelve s Ugy, mint a többi confessió, mi is nyitva tartanók azt más vallásuak számára.

A zsidó gymnasium megalapításával azonban elesnék azon vád, hogy ezen ellenünk támasztott követelés alól kivonjuk magunkat.

A zsidó gymnasiumon számos kitünő hazai zsidó tanárnak szerezniék állást, kik csakis vallásuk miatt nem juthatnak állami alkalmazáshoz.

A zsidó gymnasium oly intézet volna ifjainknak, hol nem kegyelemből vétetnek föl és vallásuk miatt sem üldözésnek, sem keserítésnek kitéve nincsenek.

A zsidó gymnasium megakadályozná azon borzasztó elidegenedést a vallástól, melyet ifjainknál sajnos tapasztalunk.

A zsidó gymnasium végre fényes tanujelét adná, hogy a nemzeti cultura iránt nem kisebb érdeklődéssel viseltetünk, mint más felekezet és önerőnkől tartunk fön oly intézményt, mely első sorban nem a vallásnak, hanem a magyar mivélődésnek szolgál.

Félre tehát minden kicsinyes aggályoskodással; vegyük a forintokat és filléreket és alapítsuk meg az első magyar zsidó gymnasiumot; a kik az alapítást

Lapunk mai száma 10 oldalra terjed.

lehetővé teszik, biztosak lehetnek, hogy nemes, derék munkát végeznek s hogy nevüket a magyar zsidóság kulturtörténetének egy fontos eseményével kapcsolják össze.

Dr. Löw Tivadar.

Többet árulhatunk el, mint a mennyit az igen tisztelt cikkíró ur, kinek felszólalását őszinte örömmel fogadjuk, bevallani akar. A zsidó gymnasium eszméje, melyet magukévá tettek fővárosi hitsorsosaink legjelesebbjei, a múlt évben már el is hagyta volt a megbeszélés, a tervezettség stadiumát és közeledett a megvalósulás felé; mi jött közbe, kik akadályozták meg, azt nem tudjuk, nem is kérdezzük; tény, hogy cikkíró ur felszólalására alkalmasabb időt alig választhatott volna. Egy pillantás az itt következő kérvényre eléggé magyarázza a zsidó gymnasium szükségességét, az egyéb skrupulusokat éppen e felszólalás oszlatja szét találó, meggyőző érvekkel; tény továbbá, hogy számosan jeleseink közül, kik ezelőtt még hallani sem akartak zsidó gymnasium felállításáról, most egészen másképen gondolkoznak, Hisszük és reméljük, hogy e felszólalás elég arra, hogy újból felélessze a múlt évben hirtelen megrekedt nemes mozgalmat; ne riasszon el még az sem, hogy antisemita polgártársaink meg Trefort Ágoston kultusz-miniszter ur is szintén óhajtják a zsidógymnasium felállítását.

szerk.

A budapesti izr. hitközség kérvénye.

Lapunknak múlt heti számában említett Budapest izr. nagy hitközsége által a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz intézett kérvény következőleg hangzik:

Nagyméltóságú miniszter ur! Kegyelmes urunk!

Nagyméltóságod 1885. december hó 12-én, 19,225 sz. a. rendeletet bocsájtott ki a középiskolákba járó izraelita tanulóknak szombati napon az írás és rajzolás alól való fölmentése tárgyában.

Kötelességünknek ismerjük a tankerületi főigazgatóknak kiadott s azért csak közvetve és későn tudomásunkra jutott e magas rendeletre tiszteletteljesen megtenni észreveteleinket és ezek alapján alázatos kérelemmel járulni Nagyméltóságod elé. Tesszük azt legszentebb érdekeink megóvására s őszinte nyíltsággal, melylyel nagyméltóságodnak tartozunk.

Kegyelmes Urunk!

Könnyen fölsorolhatnánk számos törvényt és miniszteri rendeletet, melyek Európa legkiválóbb kultur-államaiban a zsidó tanulókat a szombaton való írás s rajzolás alól vagy egyszerűen felmentik, vagy pedig intézkédnek, hogy ez a felmentés a lehetőleg legrövidebb uton adassék meg mindenkinek, aki érte folyamodik.

Beérjük azzal, hogy hivatkozzunk a saját hazánkban mindeddig követett hasonló eljárásra. Mióta zsidó tanulók magyarországon középiskolákba járnak, az illető igazgatóságok mindig készséggel megadták az érette folyamodóknak a szóban forgó felmentést és könnyen találtak utat-módot, hogy a netalán bekövetkező nehézségek elejét vegyék. A panasz, hogy ezen eljárás az iskolának vagy a tanulóknak hátrányára válik. legujabb keletű. Csak az utóbbi években merültek fel és azóta egyre szaporodtak az esetek, hogy az izraelita tanulóktól a vallásos szokásaikkal összefüggő ez engedélyt megvonják. A fent-érintett magas rendelet, hálával elismerjük, abból indul ki, hogy az ilyen lelkiismeretbe vágó kényszer nem helyeselhető. Elvben megengedhetőnek találja, „hogy az ily tanulók a szombati nap tanóráin az írástól és rajzolástól tartózkodhassanak.“ De a módozatok,

Trónt vesztett — rabbiság miatt.

Történeti töredékek.

VI.

Leonora királyné, igaz már nagyanya volt, midőn férje, Dom Fernando élete delén hirtelen meghalt, de azért mégis a királyság legszebb asszonyának tartották, mi olyan országbau, minő Portugalia, igen sokat mond.

14 éves volt, midőn férjhez ment, s midőn özvegy lett alig lépte át életének 30-ik évét, pedig kis unokái akkor már nevén szólították.

Legidősebbik leánya, Beatriz alig 13 éves korában neje lett a beteges, fejletlen Don Juannak, kire Kastila trónja várt, és kit anyósa most Fernando király halála után Portugalia királyává akart megtenni.

Fernandó t. i. fiu-gyermek hátrahagyása nélkül halt meg; volt ugyan egy fitestvére, ki a portugaliai törvények szerint most trónra léphetett volna, de arra sem a királyné, sem a portugál nép, de még ő maga sem gondolt; mert ez a fitestvér nem volt más mint Dom Joao, az avisi lovagrend nagymestere.

Ez a Dom Joao nagytehetségű, rendkívüli vitézségű és fedhetlen jellemű férfiú volt, a hiba nem is ő benne

rejlett, hanem anyjában, a páratlan szépségű Sunamit Tarejában, kit megénekelt minden troubadour, kiért epedtek a hidalgok, kiért harcokat vívtak a grandok, de a kit el nem nyert senki sem, mignem maga a király, I. Dom Pedro meglátta az isteni leányt, mi elég volt, hogy halálosan beleszeressen. Sunamit Tareja azonban nem hajtott a király kéré szavára, ellenszegült parancsának is, de ez még csak fokozta Dom Pedro vágyát és egy éjjelen elraboltatta a leányt, ki atyjának, a gazdag Don Samuel Santaremnek egyetlen gyermeke és vigasza volt. Egy évvel később született Dom Joao, kit atyja Dom Pedro király mindenek fölött szeretett; de hogy király lehessen valaha, király a zsidó nő fia, arra nem gondolt senki sem, még akkor sem, midőn idősebbik testvére, Fernando király fiugyermek hátrahagyása nélkül hirtelen meghalt.

A papok, az országnagyok és a lissaboni nép abban egyeztek meg, hogy Leonorát kikiáltják királyuknak; a nép új szabadságokra, az országnagyok új kiváltságokra és a papok új áldozatokra számítottak, de Leonora királyné egész más valamiben törte a fejét.

Jól tudta, hogy az ország sosem fog beleegyezni, hogy az egykori lovászmester, kit az ő kegye már gróffá

a melyekhez az errevaló engedélyt köti, ezen elvet ismét illusoriussá teszik. Az engedély ugyanis, Nagyméltóságod rendelete értelmében, „csakis kivételesen, egyes figyelmet érdemlő esetekben, például rabbik fiainak, vagy a rabbi pályára készülő tanulóknak“ megadható. Már pedig nem hihetjük, hogy a magyar kormány közegeinek módjában volna az efféle eseteket megbírálhatni. Vajjon melyik zsidó tanulóra nézve valóságos kötelesség az, hogy szombat-napján az irás és rajzolástól tartózkodjék és melyikre nézve nem, illetve melyikre nézve nagyobb, melyikre kisebb mértékben áll e kötelesség: annak meghatározására csakis az illető szülők volnának hivatottak, vagy pedig valamely zsidó vallásos fórum. Csakhogy a zsidóság sem ebben, sem akármely más vallásos tekintetben egyáltalán nem ismer „kivételes, vagy az egyebeknél inkább figyelmet érdemlő“ eseteket sem. A zsidóságnak egyik régi, egész a mai napig féltékenyen őrzött elve, „egy tan és egy törvény legyen nektek.“

Nem tesz különbséget papok és laikusok közt és vallásos életében nem létezik egyetlen egy törvény sem, mely csakis rabbikra, vagy rabbikra nézve inkább kötelező, mint a felekezeti akármelyik más tagjára nézve. Az okok, melyek a szóban forgó engedély megadása mellett szólnak, a z o n o s a k m i n d e n zsidó tanulóra nézve. A zsidó apa, ki vallásos meggyőződésénél fogva az ilyen engedélyért folyamodik, ha a fiát a szombati napon az irásra és rajzolásra kényszerítik, mint lelkiismeretén és vallásán ejtett sérelmet fogja azt fájlatni, akár rabbi, akár nem.

A zsidó tanuló, kit az iskola e téren alkalmazandó kényszer útján ellentétbe hoz a szülőházi neve-

tett, az uralkodó királyné férjévé legyen, de sőt tartott tőle, hogy még azt a viszonyt sem folytathatja, mely közte és szeretője közt már férje életében fennállott.

Leonora pedig nem akart lemondani a deli Ourem-ről, még egy királyságért sem; magáévá akarta őt tenni minden áron, a trónt pedig veje, a kastiliai I. Don Juan számára akarta biztosítani.

A papok voltak az elsők, kik a királyné eme tervét magokévé tették; a mit támogatásukért kértek, az mindössze — egynehány zsidó volt.

A lissaboni érseknek ugyanis már régen szemet szurt a lissaboni zsidók kedvező állapota, de kiváltképen Don Juda Ibn Jaginal magas állása, ki már Fernando idejében a király fő-kincstárnoka volt és ki hozzászólhatott az ország egyéb fontos ügyeihez is; de voltak más nagy befolyásu zsidók is, kik a királyi udvarnál szabadon jártak-keltek, pompás lovakon, diszkarddal oldalukon, lovagi öltözetben, arany himzésű köpenyegekben jelentek meg a hidalgók sorában minden nyilvános ünnepélyen; sőt voltak, kik a királyi udvart külhatalmagnál képviselték. Ezeket a zsidókat kérte ő eminenciájára a királynétól s Leonora királyné vesen kiszolgáltatta őket.

léssel s a törvénytől megkivánt hitoktatás tanításával, ez ellentétet úgy erkölcsi mint paedagogiai tekintetben fogja megsínleni akár rabbinak a fia, akár nem, akár rabbi pályára készül, akár nem.

Végre pedig a magas rendeletnek azon határozata, hogy az ilyen engedélyért az illető iskolai igazgató és főigazgató útján a m. k. miniszteriumhoz kell folyamodni, a felmentési elvnek gyakorlati keresztülvételét nagyban megnehezíti. Míg a szülőnek folyamodványa e három forumot két ízben meghaladja, mulhatnak hetek és hónapok és közben az illető tanuló szülei parancsába és saját vallásos érzületébe ütköző kényszernek vagy pedig szüntelen zaklatásoknak lehet kitéve.

Mindezek alapján a mély tisztelettel alulirt hitközségi előljáróság azzal az alázatos kérelemmel járul nagyméltóságod színe elé: kegyeskedjék a középiskolákba járó izraelita tanulókat, szülei vagy gyámjuk kérelmére az illető igazgatóságok, illetve főigazgatók útján k i v é t e l n é l k ü l felmenteni a szombati napon való irás és rajzolás alól. Nem tartunk tőle, hogy ezáltal iskoláinkban a zsidókra nézve külön eljárás jönne létre, mely újabb válaszfalat emelhet zsidó és nem zsidó tanulók közt. Mert nem tekintve azt, hogy az ily értelmű magas rendelet közel egy százados szokás által szentesített eljárásnak további kegyes helybenhagyása volna, az iskolának, nézetünk szerint, nem az lehet feladata s hivatása, hogy a különféle felekezetek közt tényleg fennálló vallási árnyalatokat erőszakkal s kényszer alkalmazása által eltörölje, hanem épen az, hogy kölcsönös türelemre s az eltérő vallásos nézetek, szokások, tiszteletben tartására tanítsa az ifjúságot.

Don Juda, a pénzügyminiszter, elbocsájtattott; a zsidóknak megtiltatott kardot viselni, lóháton megjeleni, eltiltattak minden magasabb hivataltól; sőt a királyné odáig ment, hogy a zsidókat külön városrészbe szorította.

Midőn azonban nyilvánossá lett, hogy a királyné a gyűlölt kastiliaiakat kiszolgáltató akarja az országot, midőn megtudták, hogy a főpapság a királynéval egységére lépett és hogy a királyné szeretője, Ovrem gróf a vidéken a kastiliai érdekében működik, a szenvedélyek rettenetes kitörésre jöttek. Aligmult 10 éve, hogy a kastiliaiak Lissabonban iszonyatos pusztításokat vittek véghez, a várost, az országot megsarczolták; de eltekintve ettől, a portugaliak mindig gyűlölték a spanyolokat, mint olyanokat, kik szabadságuk, függetlenségük ellen törnek; és most maga Portugália királynéja, segítségével a papoknak s egy spanyol uralkodónak, készülnek kiszolgáltató az országot!

Leirhatatlan az elkeseredés, mely a kedélyeken erőtt vett. A nemesség fellázadt, betörték a királyi palotába és Ourem grófot a királyné szemeláttára megölték; ez alatt a csócselék a püspöki palotába hatolt és az érsek bibornokot *d a r a b o k r a s z a k g a t t a*. A lázadás néhány napig tartott, melyben számos pap és a kastiliai barátjai megölettek,

Alázatos kérelmünket Nagyméltóságod kegyébe és méltányosságába ajánlva, maradunk

Bpest, 1886. decz. 17.

Nagyméltóságodnak hódoló tisztelettel alázatos szolgálói

a pesti izr. hitközség elöljárósága:

Dr. Goldzieher Ignátz
titkár.

Wahrmann Mór
elnök.

* * *

Komárom tisztelt főrabbijától ugyan ez ügyben a következő cikkket vettük, melylyel nem értünk ugyan egészen egyet, és melybe egy-két téves adat is becsuszott, de a melyben — ha mindjárt keserű is — sok, igen sok igazság van; a cikk minden sorából egyébiránt lelkesedés és igaz meggyőződés szól; a jeles tollu főrabbi a következőket írja:

„Vannak kérdések, melyeket eltemetni nem lehet. Azt hiszik, hogy kivégezték, agyonütötték, hogy örök időkre eltették azokat a láb alól, míg végre kiszül, hogy csak tetszhalottak valának; ismét életre kelnek és újra csak felmerülnek a közvélemény színére és az érintett körök fölöttük napirendre nem térhetnek, míg természet-szerű megoldást nem nyertek.

Ily kérdésekhez tartozik Magyarország zsidóságát mélyen megindító ama miniszteri rendelet is, mely a mózesvallású középiskolai tanulót! azonnali elbocsáttatás terhe alatt arra kényszeríti, hogy szombat- és ünnepnapokon írjon, rajzoljon és számoljon, tehát szakítson vallásos meggyőződésével.

Daczára, hogy a nmlt. miniszter ur az ezen rendelete ellen benyújtott előterjesztéseket és folyamódásokat visszautasítván, jobb dologhoz méltó állhatatossággal ragaszkodik parancsolatához, nem hihetem el, hogy ez ügyben már az utolsó szó ki lett mondva. Nem lehet — ez mélyen sértett velem született jogérzésem felkiáltása — nem lehet, hogy Magyarország, mely a lelkiismereti szabadság és a türelem pajzsát oly tisztán, oly fedhetlenül fenn tudta tartani,

mely századokon át menhelye volt a hitők miatt üldözötteknek, e tekintetben valamennyi kulturállam színvonalán alább süllyedjék. Nem lehet, hogy azon állam, mely a hitoktatást a felekezeteknek köteleességüké teszi és a bizonyítványok érvényességét a hittanból nyert érdemsorozatból függővé teszi, a hitoktató által előadott vallás-tanok nyilvános megszegését dekretálja, a gyermek gyengéd ártatlan lelkébe vesse az önmagával való meghasonlás csirait és azt azon kegyetlen alternatíva elé állítsa, hogy válasszon a vallás és tudomány között. Nem lehet, hogy azon kormány, mely a szabadelvűség zászlóját lobogtatta, és mely e jel alatt a jövőben is győzni akar, melynek elnöklő feje saját hitfelekezetének ünnepelt bajnoka, ki annak jogai fölött féltékenységgel örökös és rendíthetetlen bátorsággal védelmezte autonómiájának bástyáját az önkényuralom támadásai ellen, nem lehet, hogy ezen kormány egy törvényesen elismert hitfelekezet vallásszabadságát korlátozza és megszorítsa. Nem lehet, hogy épen az ország legfőbb tudományos intézetnek érdemdus elnöke zárja el a hazai fiatalság egy jelentékeny része előtt a művelődés csarnokait, midőn a tudomány e szentelt templomainak kapui fölé azon csak a zsidóknak szóló feliratot helyezi: „ki ide belépni akar, hagyja kint a vallását.“

Nem lehet, — és mégis való. A miniszter ur a 44 rabbi alázatteljes könyörgéseivel szemben is hajlíthatlan marad; és hogy buzgósággal örökös mélt. e parancsolat szigorú végrehajtása fölött, tanusítja 1886. márczius 22-én 12,500 szám alatt kelt ama rendelete, melyben ismételve figyelmezteti a középiskolák igazgatóságait, miszerint figyeljenek arra, hogy a felmentésért folyamodó zsidó tanuló valóban a rabbi fia-e, vagy igazán készül-e rabbi pályára, tudniillik, hogy igazán a talmud-oktatásban vesz-e részt. Oh mily szerencsétlenség, mily veszély fenyegette volna a magyar állam biztonságát, ha egy-egy szegény, a lelkiismereti furdalásoktól gyötrött zsidógyerek elkövette volna a furfangot, hogy a talmudtanulás ürügye alatt becsempéssze a tanodába azt a kevés kis vallását!

De legyünk igazságosak! Valljuk meg őszintén, hogy ennek maga a zsidóság az oka, A miniszter csupán az oktatás érdekeit tartja szemé előtt, — a vallás

Ekkor az országnagyok elhatározták, hogy a királyné mellé defensort (kormányzót) neveznek ki; a kire az ország választása esett, nem volt más, mint Dom João, a nemzeti mozgalom tulajdonképeni feje, I. Pedro király és Sunamit Tareja fia.

A királyné, elesve szive választottjától, elejtette tervét is és egész erejéből oda kezdett hatni, hogy királynak kikiáltassék. Ehhez nem annyira az uralkodóvágy, — mert ez Leonarában nem igen volt meg — mint az irigység és azon félelem vezette, hogy az általa gyűlölt Dom Joãot még királynak is megválasztják.

Ezt megakadályozandó visszahívatta elébbi kincstárnokát, Don Judát és hogy terveinek annál biztosabban megnyerhesse, megígérte neki, hogy veje, a kastiliai király által kinevezteteti — országos nagyrabbinak.

Hja, mert az országos nagyrabbiág akkor — történetünk 1370-től 1380-ig játszik — nagy méltóság volt, nagyobb a királyi kincstárnoki méltóságnál, felért az érsek állásával; mert az országos nagyrabbi ott ült a király tanácsában, magában a zsidóságban pedig a legnagyobb tekintélynek és tiszteletnek örvendett.

Ezen állás Kastiliában éppen akkor üresedésben volt.

Portugália királynéja Don Judának szánta, nem törődve azzal, vajjon a kastiliai zsidók — pedig leginkább tőlük függött — belegyeznek-e Don Juda kineveztetésébe.

Ezalatt I. Juán hadsereggel tört Portugáliába és elfoglalta az erősségeket, melyeket anyósa rendelkezésére bocsájtott volt. Santaremben Leonóra királynéval találkozott, kit a lakosok még mindig uralkodóhoz illő pompával fogadtak.

A királyné itt megértette vejével, hogy mennyire veszélyezett most mindkettőjüknek állása az új defensor által és rábirta az ígéretre, hogy egyelőre lemond a portugál trónról és visszatér Kasztiliába, a királyné viszont kötelezte magát kedvezőbb viszonyok közt — mihelyt a defensor el lesz láb alól téve — vejét a trónra meghívni.

Eddig hát minden rendben, békében folyt volna le; midőn felmerült a kastiliai nagyrabbiág betöltésének kérdése és ez — alig akadunk párjára a világtörténelemben — döntött Portugália függetlensége és trónja fölött:

(Folytatása következik.)

szempontját őrizni és védelmezni a hitfelekezet dolga és kötelessége. De miképen őrködött Magyarország zsidósága vallásának érdekei fölött?

Midőn a szóban levő rendelet kibocsáttatott, nem lehetett-e elvárni, hogy hitünk alapszabályainak egyikét megrendítő e parancsolat fölött a fájdalom jajszava fog felhangzani az összes zsidóság kebeléből, hogy minden körben pártkülönbség nélkül nőttön-növekedő mozgalom fog keletkezni, melynek zajló hullámverése az illetékes körök figyelmét sem kerülhette volna ki.

Nem volt-e jogosult a föltevés, hogy a hivatott tényezők résen fognak állni, hogy a szent ügyet megvédelmezzék. De meg kell vallanunk, hogy egyikök sem állott feladatának magaslatán. E tényezők: a két iroda, a hitközségek és a rabbik.

Vajjon az országos iroda tett-e lépéseket ez ügyben, és milyeneket — nem tudjuk, nem került ebből semmi sem a nyilvánosság elé. Van azonban okunk fölteni, hogy igenis tett.*

Az orthodoxok közvetítő bizottsága soká, soká hallgatott, míg valahára 1886. augusztus 10-én kelt beadvány erejéig szedte össze magát, melynek éle az országos iroda ellen volt irányozva, midőn mintegy mentegelve a miniszter ur eljárását, felhozta, hogy ő nmlt. az iroda nézeteitől hagyta magát vezéreltetni, mely irodától megtagad minden illetékességet a vallás dolgában.

Sokkal csekélyebb fontosságú okokból mozgósították az irodák a hitközségek és rabbik hadseregét, hogy azok folyamodásaik ütegeit küldjék a küzdőterre — holott ez ügyben megelégedtek saját tekintélyök súlyával és — kudarcot vallottak.

A községek ijesztő közönyösséget tanusítottak. A szakadás gyümölcsei megértek. A surlódások és a szükséglet fedezésére irányult fokozódott anyagi gondok emészték fel a hitközségek életerejét, eltompították a közügyek iránti érdeklődését és bénítják minden szellemi szárnyalását. A községek egy része nem is tudott semmit a rendelet létéről, a másik része nem törődött vele és csak néhány község, melyek közül a helybeli is és pedig szept. 19-én terjesztett elő kérelmét — természetesen sikertelenül.

A tényezők leghivatottabbjai a rabbik volnának, kiknek legalább ezuttal tüntető egyhangúsággal kellett volna vallásuk veszélyeztetett lobogója körül csoportosulniok, hogy azt minden törvényes eszközzel védelmezzék.

Fájdalom itt is mutatkozott a szakadottság átka. A rabbik egy jelentékeny része már magában a középiskola látogatásában látja a vallás iránti hűség megszegését. „A ki oda megy el, van veszve, minek hevüljünk egy elveszettért? és kit e rendelet visszatart a tanoda látogatásától, az nyereség a vallásra nézve“.

Ezen állításom bebizonyításánál szolgáljon a tény, melynek valóságáért jótállok, hogy egy a nagyobbakhoz tartozó hitközség jóhírű rabbija vonakodott a gymnasiumot látogató talmudtanuló bizonyítványát, melyet tanítója kiállított, aláírásával megerősíteni, mondván, hogy gymnasiumi tanulóért nem mártja be tollát.

A rabbik másik része, és ehhez tartozik a többség, nem érezte magát hivatva arra, hogy élére álljon, várva várván, míg az ország nagyjai, veteránjai felhívást fognak kibocsátani; várták, hogy Budapest és Pozsony szólaljon föl, — de hiába vártak.

Végre a jászberényi igen tisztelt rabbinak volt annyi bátorsága, hogy feláldozza szerénységét, és valamennyi honi kartársaihoz azon kérelmet intézte, adjanak neki fölhatalmazást arra, hogy ő azok nevében megtegye a kellő lépéseket ez ügyben. Tisztelet-becsület a nemes indulatu

rabbi iránt de előre látó volt, hogy ezen lépést siker nem fogja koronázni. A miniszter ur e lépésben csak a magyar zsidók ziláltságát, Achilles-sarkát láthatta, mert ő soha és ezuttal sem tekinté a jászberényi hitközséget a magyar zsidóság Czionjának vagy — divatosabban mondva Rómájának, hogy ő nagyméltóságának imponáljon.

Ehez járult még, hogy a rabbik többsége tartózkodó volt, részint az említett okból, részint, mert nem mindenkinek dolga, bárkinek is carta blankát adni, hogy az tegye nevét a tőle nem is lálott irás alá. És a mi jósolható volt, beteljesedett. A rabbik folyamodása visszautasított. Vissza viasszon-e bennünket ezen balsiker minden további lépéstől? Korántsem! Ezen beadvány sorsa nem lehetett más, mint sikerelenség. A miniszter urnak sokkal jobb véleménye van az alulirott rabbik felől, hogy sem e beadványt a magyar honi rabbik érzelmei hű kifejezőjének tartaná.

„Nagy örömmel vette a honi zsidóság“ — így kezdődik a folyamodás — „Nagyméltóságod multév december 13-án kelt ama rendeletét, mely szerint a középiskolákba járó rabbi-pályára készülő izraelita tanulók a szombati irás és rajzolás alól fölmentetnek. Fogadjá nagyméltóságod ezuttal is e nemes tetteért hálánkat és szivből eredő köszönetünket.“

Dehogy vette nagy örömmel a magyar zsidóság e rendeletet! — fáj, nagyon is fáj annak a lelkiismereti kényszer — és a zsidóvallás alapelveivel homlokegyenest ellenkező megkülönböztetés papok és világiak között; bizony nem volt alkalmas, hogy a vérző sebet enyhítse és „nagy örömet“ okozzon Oh nem! e beadványban nem lüktet az igazi lelkesedés pezsgő életre! Ez nem a férfias, nemes bátorság szava, mely féltett drága kincsét védelmezi, és mely még annak tiszteletét is kivivja, a ki ellen azt védi. Ez nem a benső meggyőződés nyílt, őszinte szava, mely szivből fakadva, a szivhez is szól. E folyamodás hatást nem kelthetett!

És most mitevők legyünk? El van-e zárva előlünk valamennyi út? Ki van-e meritve minden eszköz? Alkalmazkodjunk-e türelemmel az elkerülhetlenhez, eltűrjük-e néma szótalan lemondással, hogy bizonyos oldalról fenforgónak hirdetett, a művelődés és a zsidó vallásosság közötti ellentét valósággá legyen, hogy egyrészt lelkiismereti kényszer gyakoroltassék, másrészt pedig elzárassék, a művelődéstől, a zsidó fiatalság nagy része épen azon körökből, melyeknek még nagy szükségök van arra, hogy a kor követelményeinek is megfeleljenek?

Nem! a mulasztást pótolnunk kell! A budapesti izr. hitközség, mint az ország legnagyobbika és legtekintélyesebbike, valamint a budapesti rabbiság hívják föl a honi hitközségek előljáróit és rabbijait, hogy támogassák törekvéseiket; válasszassék a vidéki előljárók és rabbikból álló küldöttség,* mely a budapestivel együtt a rosszul informált minisztertől a jobban informálthoz felebbezzen és az egyesült erőkkel tett lépést remélhetőleg siker fogja koronázni.

Komárom, 1887. január 2-án.

Dr. Schnitzer Ármin,
főrabbi.

*A tisztelt rabbi urnak e czikk megírásánál nem volt még tudomása a budapesti hitközség által a miniszter urhoz itt közölt kérvényéről; mert maga a tény, hogy az ország első hitközsége e lépést megtette, felszólítás az ország többi hitközségeihez, hogy kövessék; küldöttségre, azt hisszük, egyelőre nincs szükség, várjuk be. mit eredményeznek a kérvények, s ha visszautasítatnának, akkor ideje, hogy más törvényes eszközökről gondoskodjunk; mert — és ebben teljesen oszttjuk a tisztelt főrabbi ur véleményét — míg törvényes eszközök rendelkezésünkre állanak, álláspontunkat feladnunk nem szabad — szerk.

A zsidó gymnasium kérdéséhez.

Az országos magyar izr. tanító-egyesület győrvidéki körének Csornán tartott közgyűlésére ismételve visszatérünk, a mennyiben a többek között oly tárgy érdemében is nagyban folyt ott a vita, mely tárgy e lapok t. olvasóit is érdekelheti.

Arról volt ugyanis szó, hogy mit tehet a zsidó hitfelekezeti népiskola napjainkban a gondozása alá helyezett ifjuság vallás-erkölcsös érzelmeinek fejlesztése és megszilárdítása érdekében?

Előadó Schächter Károly elősorolva mindazon tényezőket, melyek e szent ügyben közreműködni tartoznak, első sorban az anyát említé, a mennyiben — a mint helyesen mondá — minden nagy férfiú mögött egy derék anya állott, azután áttért az atya kötelességére, a hitközségi rabbi föladataira és végre a népiskolára, melynek hatása a kölcsönös támogatás nélkül majdnem teljesen meddő.

Baumgarten Samu erre vonatkozólag azt a megjegyzést tette, hogy a népiskola e tekintetben megteszi a magáét és a hiba egyedül középiskoláink ferde rendszerében rejlik. A népiskolai tanuló naponta imádkozik, tanulja a biblia héber szövegét anyanyelvére fordítani, jár isteni tiszteletre, szóval a vallás a tengely, mely körül az egész nevelés-oktatás lényege forog; de a mint átlép a tanuló a középiskolába: vége mindennek. Néhány év: és a tanuló mindazt, a mit a népiskola oly nehezen beléje öntött, elfelejtette. A hitközségek nem gondoskodnak kellőképen a középiskolai tanulók vallásoktatásáról és ott is, hol ily vallásoktató alkalmazásban áll, az oktatás csak gyarló, a mennyiben a hetenkinti egy-két órasi tanítás nem elégítheti ki az igényeket.

Hajós Gyula főszolgabíró szintén azt hiszi, hogy a középiskolák rendszerében gyökerezik a főhiba és azért tartja ő szükségesnek, hogy a zsidók maguk állítsanak fel középiskolákat. Tagadni nem lehet — ugymond — hogy a legtöbb atheista zsidók köréből kerül ki. És ez igen természetes dolog. A fiatal nemzedék nyolcz éven át reáliskola vagy gymnasiumbajár, hol keresztény tanokat hallva, keresztény elvekhez szoktatva, felekezete köréből kivonva, mire felnő szégyenli zsidóletét; pedig kár, mert lehet valaki jó zsidó a mellett, hogy jó sikerrel végezte tanulmányait.

A gyűlés elnöke Schön Bernát ez utóbbi beszédre reflektálva kifejti, mikép az állameszme megszentetésének érdekében áll, hogy minél kevesebb felekezeti tanintézet létesüljön az országban. Hogy a nemzeti szellem a hazai zsidóság körében oly mély gyökeret vert, hogy a nemzethez való simulás és ragaszkodás szent érzelmei napról napra fokozódtak, többnyire annak tulajdonítható, hogy a nemzet egyéb fiaival járt a zsidó ifju iskolába és — bár felekezete kárára — szivta be azon tanokat, melyek életének irányt szabtak. „Mindeneszintnek maga felé hajlik a keze“. Ha zsidógymnasium felállítatnék, a zsidóság nyerne, igaz; nem kellene szombaton irni, a hitoktatást más alapra lehetne fektetni, de vajjon az elkülönítés, a különválás nem válnék-e hátrányára ugy a nemzetnek, mint a felekezetenek, azt józan észszel könnyű kitalálni. Nagy baj az reánk zsidókra nézve, hogy más felekezetek intézeteire szorulunk, kivált, mióta a közoktatásügy zászlóvivője maga szórja a türelmetlenség magját oly talajba, melyben eddigelé ez csirát nem hajtott; de az izolálás még nagyobb bajokat szülhet. A kormánynak különben magának kellene gondoskodnia arról, hogy minden honpolgár megadhassa gyermekeinek az őt megillető nevelést, oktatást.

Eddig a vita.

Már most az a kérdés, hogy kinek van igaza? *

Sajnos, a szónokok mindegyikének.

Igy állván a dolog, a második kérdés az, hogy az adott körülmények között mi a teendő?

Miután az ország anyagi viszonyai mellett vajmi kevés reményünk lehet arra nézve, hogy a létező állapotok meg fognak változni, a hitközségeken áll a hitoktatás mizériáit tőlük telhetőleg gyógyítani és a közoktatásügyi miniszter urnak a vallásszabadság ellen irányzott merhnyletét egyenesen az országgyűlés elé terjeszteni. —n.—t.

Zsidók nyilvános pályákon.

III.

Térjünk vissza mégegyszer azon hitsorsosainkra, kik hazájuk kormányában résztvettek (csak az utolsó évtizedekről szólunk) vagy még jelenleg is résztvesznek.

Danielo Manin, Velence volt dictatora, Olaszország újabb történetének legkiválóbb alakjai közt egyik első helyet foglalja el, ugyanez áll Gaston Cremieux-ről, ki tagja volt az 1848-diki francia kormánynak és másodszor az 1870-iki kormánynak, mindkét esetben mint igazságügyminiszter és — a mi általánosan elismert tény — a francia igazságszolgáltatás sohasem állott magasabb niveau, mint Cremieux minisztersége alatt; Fould és Godhaux kiválóok voltak mint francia pénzügyminiszterek, Reynald Dávid csak nemrég adta be lemondását a francia posta és távirdaügy miniszterségről, melynek jelesen megfelelt. Hollandiában Godefroi hitsorsosunk több éven át igazságügyminiszter volt és a holland hazafi nevét csak áldva említi. Az Egyesült-Északamerikai-Államok nagyérdemeket szerzett volt pénzügyminisztere, Benjamin, tudvalevő szintén hitsorsosunk volt. Jelenleg mint miniszterek következő hitsorsosaink működnek: Millaud Ede, a francia nyilvános közmunkák minisztere, Henry de Worms báró, mint angol parlamenti titkár, (ez az állás tulajdonképen miniszteri állás; a parlamenti titkár résztvesz a miniszteri tanácsban és minden tekintetben tagja a kabinetnek, melylyel áll vagy bukik). Ellstätter a badeni pénzügyminiszter, kit souverainja, a badeni nagyherczeg (a német császár veje) csak e hetekben országa legmagasabb rendjével tüntetett ki, a német zsidók egyik diszét képezi; túl a tengeren két zsidót találunk miniszteri székben: Cohnt, mint igazságügyminisztert Dél Walesben és Lévínt, mint a bányákminiszterét Viktoriában.

Meglehető nagy hitsorsosaink száma, kik állami szolgálatban állanak s a hol magas polczra is vergődtek. Csak multheti számunkban említettük, hogy a francia kormány Bichourdot, ki eddig a belügyminiszteriumban osztályfőnök volt, az elhalálozott nagynevű Bert Pál helyére Tonking kormányzójává nevezte ki.

A 82 francia megyei főnök közül (perfect; megfelel a főispáni állásnak) három zsidó van. (Áldott emlékü Kohn Albertnek a fia csak a napokban lett Toulouse prefectjévé), zsidó alperfect van het. A vasuti osztály igazgatója, a francia nyilvános munkák miniszteriumában Henri Lax, továbbá Fribourg, a nagy szakférfi, a távirdek és a posták igazgatója, ki Franciaországot a nemzetközi konferenciákon képviselni szokta, épügy Dreyfus, a párizsi postaigazgató, végre Jával az országos siketnéma intézet igazgatója mint lelkes zsidók ismeretesek. A francia tengerészeti miniszteriumban két zsidó igazgatót találunk, a földmívelési, a kereskedelmi és a pénzügyi-

* Azt hisszük hogy tisztelt tudósítónk belenyugszik a válaszbba, melyet mai vezérezikkünkban megtalál. Szerk.

niszteriumban egy-egy zsidó aligazgató van; a közoktatás-ügy terén 4 zsidó főfelügyelő működik, köztük Manel és Levy akadémiai tagok; tizenegy állami főmérnök, öt bányagazgató és három főerdész zsidó vallásúak; Marx Samuel, a hidépítész híres főfelügyelője, szintén hidsorsosunk.

Itáliában is magas állami tisztviselőket találunk, kik a Mózes hitét vallják: Samuele Coen főszámvevő és dr. Agosto Mortara, osztályfőnök az olasz pénzügyminiszteriumban, Pincherle osztályfőnök az igazságügyminiszteriumban, Giacomo Malvano, főtitkár a külügyminiszteriumban, továbbá a madridi követséghez beosztott titkár, Franchetti báró, a miniszterresidens de Segre, kit már a multkor említettünk és az első osztályú követségi titkár, Hirschel de Minerbi gróf. Itt találjuk még Ottolenghi Michaelot, az olasz vasutak főfelügyelőjét, Oreste Latest, mint Ispettore dell' industria, az iparügy felügyelőjét és Adressandro d'Ancona tanárt, mint az olasz államtanács tagját, ki Italiát a brüsseli és az antwerpeni kiállításokon képviselte.

Németországban tudunkkal öt kormánytanácsos van: dr. Cahn, dr. Loewenherz, dr. Eger, dr. Pick és Mayer és egy titkos kormánytanácsos, dr. Küttge.

Törökország nem rég zsidót nevezett ki Mytilene sziget helytartójává: Josef Effendit, a salonichi vilajet politikai igazgatója, Josef Effendi Kriger és Konstantinápoly rendőrigazgatója, Bohár Effendi fölötté vallásos zsidók hírében állanak; per apropos megemlítjük, hogy Stockholm rendőrigazgatója, Rubinson és a párizsi directeur de la sureté générale, Levaillant, szintén zsidóvallásúak.

Fölötté élénk a zsidók részvétele a községi ügyekben. Berlinben az utolsó években három férfi halt meg, kikre a császári székváros büszkeséggel és hálaérzettel emlékszik vissza: Strassmann, a városi képviselők előljárója, egyike a legnemesebb férfiakkal, kiket a német birodalom szült, a nagynevű dr. Loeve, a városi képviselők második előljárója és Magnus titkos tanácsos, városi tanácselnök. Jelenleg Berlinnek három zsidó városi tanácsnoka van: Mamrott, Borchardt és Wolf, Boroszlóban nemrég meghalt dr. Honigmann, ki a városi képviselőség előljárója volt és Jaffé titkos tanácsos Posenben, hol ugyannyi minőségben működött; ez utóbbi helyére Dr. Ogler városi ügyész lépett, ki hasonlóképpen zsidó. Posenben egyébiránt egy év óta zsidó vallású főpolgármester van, Katz Imanuel személyében, ki egyszersmind a zsidó hitközségnek is egyik előljárója. Járut-schinban már évek óta zsidó polgármester áll a város élén Dr. Goldring Jakab ur. Elbingben a városi képviselők előljárója Jakoby ur, egyszersmind előljárója a zsidó hitközségnek is. R. m. Kölnben Dr. Rosenthal mint alpolgármester működik, míg Gugenheimer ur Geilingenben (Baden) most készül 25 éves polgármesteri jubileumát megülni.

Londonnak két izben zsidó Lordmajorja volt: mr. Salomon és mr. Philipps; boldogult Montefiore Mózes tudvalevő e nagy kitüntetést magas kora miatt nem fogadta el. A londoni scheriffek sorában voltak: Sir Montefiore, Sir Faudel Philipps és Cowen alezredes, jelenleg két zsidó sheriff van: aldermann Isaac és Sidney. Az ország többi városaiban szintén találkozunk több zsidóval előkelő városi hivatalokban, kik közül csak mr. Hartot említjük, kit a mult évben harmadszor választottak meg polgármesternek (mayor) Leicester városában. Még csak azt akarjuk felhozni, hogy Ramsgatban néhány hét előtt nagy Montefiore örököse, mr. Sebag-Montefiore

József báró egyhangulag mayornak választott, (e városban tudvalevő élt és halt meg Montefiore Mozes.)

Hogy Franciaországban nagy a zsidók részvétele a községi ügyekben, azt, az elébb felsoroltak után, alig kell mondanunk; a sokból kiemeljük Jules Dreyfust, Párizs város tanácsnokát, Cohent, Marseille alpolgármesterét, továbbá Lisbont és Abrahamot, mint főtanácselnököket, Alphant, mint főtanácsnoki titkárt és Narbonit mint főtanácsnokot.

És most nézzünk kissé körül drága hnzánkban, Magyarországon!

(Folytatása a jövő számban.)

Gyöngyszemek a talmudból.

Nézd az olajgyümölcsöt; ha préselik csak akkor tudod meg, mily nemes a tartalma (a küzdelemben, a sors nyomása alatt mutatkozik csak, mi lakozik a férfuban).

*

Földet szerezz és munkáld; mert az igazi áldás a földben van; foglalkozzál apró marha teryésztésével, ebben gazdagság rejlik.

*

Jobb vetni (gabonát,) mint venni; a ki a földet szolgálja annak jó ura van.*

*

O, nagy az igazság értéke, mert az „emesz“ (igazság) Istennek a pecsétje. Lásd az „Alef“ a betűk elseje, a „Taf“ a betűk utolsója, a „Mem“, az Alfabet közepében van. (Az emesz szót héberül e három betűvel írják: Alef, Mem, Taf,) együtt az Örökkévaló Istent jelentik, ki kezdet is, közép is, meg vég is, ki volt van és lesz; ha megsérted az emeszt, megsérted magát az Istent; azért ne térj le az emesz utjáról semmiért és senkiért sem!

*

Nyuzz dögöt nyilvános vásáron, vedd az érte járó fizetést és ne mond, én nemes vagyok, én nagy családból származom, hozzám ez nem illik (munka nem szűgyen).

*

Tedd hétköznapra szombatodat, csak embertársaidra ne szorulj!

*

Aki idegen asztal mellett jótéteményből étkezik, az előtt sötét a viláosság is.

*

A ki, mig él, vagyonáról gyermekei javára letmond, az nem érdemli meg a könyörületet: minek vásárolt magának zsarnokot?!

*

Az ember kifejezéséről itélhetsz származására. (Jó családból való ember nem él illetlen beszéddel)

*

Mit használ nemes származásod, ha te magad nemtelen vagy!

*

Két veszekedő közül bizonyosan az a nemesebb fél, ki elébb elhallgat.

*

Ha alamizsnát adsz, úgy add, hogy ne tudjad kinek adtad és a kinek adtad, ne tudja, ki adta.

*) Ezen gyöngymondásokra különösen sntiszemita polgártársaink figyelmét hívjuk fel. Szerintük a talmud egyedül a „sacherozást“, ajánlja a zsidónak; pedig mennyire nem igaz ez. E gyöngymondások előfordulnak Chulin traktatusban a 84, és 88. oldalon és Sinheirin traktatusban az 58 oldalon.

Ne engedd, oh örökkévaló, hogy emberek adományára szoruljunk; mert csekély az ő adományuk, de nagy a szegény, mely vele jár.

*

Az asztal, melyen Isten adományait, szorgalmad gyümölcsét élvezed, oltár legyen előtted (Becsüld meg háztartásodat)

*

Vén ember a házban, zsarnok a házban, vén asszony a házban, áldás a házban.

*

Ha a napot kelni láttad, még nem bizonyos, hogy nyugodni is látni fogod.

Talmudista.

Igen tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése decz. hó végével lejárt, szintugy azon igen tisztelt előfizetőket, kik előfizetésükkel hátramaradtak, tisztelettel felkérjük, hogy előfizetésüket a mellékelt utalványok útján beküldeni sziveskedjenek, nehogy a lap további szétküldésében akadály történjék.

Lapunk évi előfizetési árát leszállítottuk 8 frtról 7 frtra; rabbik, tanítók és hitközségi hivatalnokoknak 6 frtért küldjük; azoknak, kik lapunk érdekében buzgólkodnak, azonnal tiszteletpéldányt juttatunk, mihelyt legalább 4 előfizetést beküldöttek.

Kérjük t. előfizetőinket, levelezőinket és jóakaróinkat, hogy barmilynemű külföldi leveleiket a következő czímmel sziveskedjenek ellátni:

„Egyenlőség“ szerkesztősege, Arany János-utca 1. szám,

SZABOLCSI MIKSA

az „Egyenlőség“ szerkesztője és kiadótulajdonosa.

H I R E K.

Népesedési mozgalom decz. 26-ától január 1-jéig a pesti izraelita nagy hitközség kebelében született 48 gyermek, 23 fiu és 25 leány, ezek közül törvényes 39, törvénytelen 9; haláleset előfordult 26, 13 férfi és 13 nő, ezek közt öt éven alóli gyermek 12; esketés előfordult 12. A budai izr. hitközségben ugyanez idő alatt két haláleset fordult elő, míg az ó-budai hitközségnél 4 leány született.

Izraelita ösztöndíjak. Az országos magyar izraelita ösztöndíjgyűlés részéről következő ösztöndíjakra pályázat hirdettetik: 1. a báró Eötvös József-féle 200 ftos ösztöndíjra; 2. a báró Popper Lipót-féle 100 ftos ösztöndíjra; 3. a dr. Oesterreicher Ede-féle 100 ftos ösztöndíjra; 4. a Fuchs M. L.-féle 100 ftos ösztöndíjra; 5. a Fuchs Johanna-féle 100 ftos ösztöndíjra; 6. a Schreiber M. és Ernestina-féle 100 ftos ösztöndíjra; 7. a Sternthal Arthur-féle 100 ftos ösztöndíjra; 8. Neumann Julia és Neumann Miksa-féle 100 ftos ösztöndíjra; 9. a Sváb Lőrincz-féle 100 ftos ösztöndíjra; 10. a Schwarcz Ábrahám-féle 100 ftos ösztöndíjra; 11. a Kohn Salamon és Józsefa-féle 100 ftos ösztöndíjra; 12. a dr. Rózsay József-féle 100 ftos ösztöndíjra; 13. a dr. Böhm Jakab-féle 100 ftos ösztöndíjra; 14. a Singer Vilmos-féle 100 ftos ösztöndíjra; 15—29. tizenöt 100—100 ftos egyleti ösztöndíjra, mely utóbbi közül öt, esetleg 50—50 ftos ösztöndíjban fog adományoztatni. — Pályázhatnak szegény zsidó vallásu magyar tanulók, kik Magyarország valamely magasabb tanintézetén szorgalom és jó erkölcs által kitűnnek. Ily magasabb tanintézetekül ez alkalommal kijelöltek: az egyetem, a műegyetem és az orsz. rabbiképző intézet. Szigorlók szintén pályázhatnak

ösztöndíjért. Pályázók születési s hiteles szegénységi, nem különben tanulmányi, különösen a folyó tanévben már előmenetelükről szóló bizonyítványokat tartoznak folyamodványukhoz csatolni, minthogy azok különben tekintetbe vehetők nem lesznek. A szükséges bizonylatokkal ellátott sajátkezűleg írt pályázati kérvények — melyekbe kitüntetendő még az is, hogy az illető más oldalról és honnan részesül ösztöndíjban, és hogy ezen egyletnél nyert-e már ösztöndíjat, — f. évi január hó 31-ik napjáig az egylet titkárához dr. Simon József ügyvéd urhoz (Budapest, V., fürdő utca 10. sz.) bérmentesen küldendők.

Aradon az izr. jótékony egyletek mint az előző években, ugy most is téli ruhával látták el az izr. iskolák két nembeli szegény tanulóit és pedig: a jótékony egylet 39 fiut, a nőgyűlés 43 leánykát látott el egészen vagy részben a szükséges ruhaneműekkel. — A jótékony egylet továbbá 3 öl tüzfát és 300 frt készpénzt osztott ki a szegények között; továbbá 38 keresetképtelen és 9 árvának havi segélypénz fejében 1887-re 1302 frtot szavazott meg. A nőgyűlés 220 frtot osztott ki a szegények között és 48 keresetképtelen meg árva számára rendes havi segélypénzt 1398 frt erejéig engedélyezett.

Kassán jan. 2-án nyitották meg az izr. népkonyhát, melyet az odavaló izr. nőgyűlés állított fel. A tiszta világos helyiségben valláskülönbség nélkül 10 krnyi díjért bárki is 3 tál ételt kap; egészen szegények Bródy Fülöpné urhölgy által kiadott jegyek mellett ingyen. Ugyanekkor a Löderer-féle szálloda nagytermében a népkonyha javára sikerült pique-niquet tartottak, melyből — bár a népkonyha nem bir felekezeti jelleggel — a keresztények elég tüntetőleg távol maradtak. Mindazonáltal pompásan mulattak s az anyagi siker sem megvetendő.

A jászberényi izr. hitközség által építendő templom tervrajzának készítésére nyitott pályázat határideje a múlt év végével lejárván, összesen 15 pályamű érkezett be.

Színházban zsinagóga. Esztergomban van ez a ritkaság. Az odavaló zsinagóga ugyanis annyira megrongált állapotban van, hogy a hatóság megtiltotta annak használatát — és az isteni tisztelet megtartására — míg a már benyújtott tervek alapján újra felépítik az imaházat — a zsidók saját kérelmére a nyári szinkört, melyben tavaly télen műkedvelői előadásokat is tartottak hetenként kétszer, — engedte át.

Nagyváradon f. hó 5-én közadakozás útján az odavaló szegény zsidók közt az izr. nőgyűlés nagy mennyiségű tüzelőfát osztott ki.

Pécskán e hó 3-án ünneplé Braun Bernát odavaló kereskedő kedves leánya menyegzőjét, melyre az ott lakó Thurn-Taxis herczeg is megjelent. Ritka példája a liberalizmusnak, a toleranciának, hogy egy herczeg egy zsidóttal abban a kitüntetésben részesítsen, hogy az általa rendezett lakodalmon megjelenjék s ott fesztelenül mulasson. Mindenesetre oly tény ez, mit regisztrálnunk kell. — Az esketési szertartásokat Dr. Klein becskerekai jeles főrabbi teljesíté, melyek végeztével a vacsora vevé kezdetét. Dr. Klein szellemes beszédben élteté a nemes herczegi családot, mint a felvilágosodottság fáklyavivőjét, mire a herczeg válaszulva szépen felköszönté az új házaspárt.

Kuranda Emilt, az „Adria“ hajózási társaság derék igazgatóját a minap az a magas kitüntetés érte, hogy az Abbaziabau időző Rudolf trónörökös ebédhez hívá meg, melynél véletlenül Billroth tanár mellé került helye, ki pedig épen nem valami nagy barátja a zsidóknak.

Párisban a napokban Drumont urat a fenyegető törvényszék elé állítják, mert művében, mely a galád ráfogások és aljas rágalnak gazdag tárháza, Deprez Marcellt, az erő átvitelének hírneves feltalálóját, szemtelen ignoráns- és

irodalmi tolvajnak mondta, hogy csak „lopott szellemi áruk“ segítették őt az Institutba jutni, s a mi a legnevetesebb az azon ígérete, hogy mindezeket majd egy külön munkában fogja bebizonyítani. No de most körmére fognak Drumont urnak koppintani, midőn őt nyilvánosan rágalmazónak fogja a törvényszék megbélyegezni, s azt hisszük ezek után elmegyén majd a kedve Franciaországban antiszemitizmust csinálni.

Szurinam szigetén (Brazília északi partrészén) a zsidók a legjobb bánásmódban részesülnek, ott nem ismerik azt a betegséget, minek antiszemitizmus a neve. No de hasznos és békés polgárok is ők, e mellett bátor harcosok is. Hogy csak egyet jegyezzünk meg, a sok közül felemlítjük az ott domináló és tekintélyes Nassi családot, melynek egyik tagja 31 csatában vett részt s mint 70 éves agg is bátran harczolt Franciaország ellen a hollandok között, mely utolsó műve is volt egyuttal, mert a csataterén lelte a 70 éves agg dicső halálát.

Flórenczből írják: Nuffati Gioachimi 82 éves korában napokban meghalt. Muffati mint zeneköltő ismeretes, több zsidó imaszöveghez is irt zenét Vagyonát, mintegy 100,000 lírát a florenczi zsidóhitközségre hagyta, hogy kamatait jótékony célokra és különösen a vallásos nevelés és szellem érdekében értékesítsék az ifjuság körében.

Két zsidót utasítottak ki megint Bukarestből anélkül, hogy okát adták volna. És pedig a „Balna Bottochanny“ dolgozótársát, Labui Simont meg egy ügyvédet, Speyer Jakabot.

Kahn Zadok párisi nagyrabbi egy évenként — követésre méltó módon — egy magas rangu párisi hölgyet kér fel oly társaság alakítására, mely bizonyos más és más jótékony célból ünnepélyt tartson. Ez idén is channuka ünnepén a reu de la Victoire-beli zsinagógában tartottak ilyen ünnepélyt a zsidó ipariskola javára. A társaság megalkutatásában de Rothschild Edmond bárónő buzgólkodott. Az imaházat a legfényesebb közönség szintűig megtöltötte. A minche-ima után Kahn Zadok pompás beszédet tartott, melyben az iskola célját fejtegette. A beszéd után gyűjtést indítottak meg, mely nem várt szép eredménynyel ütött ki.

Prágában a napokban temették el Klemperer Karolinát, kinek jótékonyága csak most került napfényre. E nemes lelkű hölgy megtiltotta, hogy azok, kiket segélyezett, jótékonyágáról szóljanak. Ez alkalommal jónak tartjuk feleleveníteni a következő esetet: A trónörökös pár Prágában időzván, Stefania, trónörökös né sétatokosizáson volt, midőn egyszerre nagy zivatar keletkezett. A lovak megbokrosodtak s hogy a fenséges asszonyban kár nem esett, Klemperer né fiának, ki elszántan ragadta meg a lovak zabláját, érdeme. A trónörökös né azután kocsijával együtt betért Klempererékhez, s míg a vihar elmúlt, kedélyesen eldiskurálgatott Klemperer nével a háziteendőkről. Ez eset után egy köszönőlevelet intézett az anyához és fiához, sőt egy értékes ivókészlettel is meglepte őket, melyet most, mint ereklyét a legnagyobb kegyelettel őriz a család.

Steierországban most építik az első zsinagógát; még pedig fővárosában Grácban, és úgy mint minálunk a Lipót bazilikát, t. i. sorsjegyek útján. A hitközség kérelmére most a sorsjegyek érvényét egy évvel megtoldta az osztr. kormány s így a kisorsolás is elnapoltatott a jövő évre. Dr. Mühsam Samuel gráci rabbi a napokban felkereste szerkesztőségünket, s ő maga is bizonyította, hogy Steierországban mai napig egy zsinagóga sincs, noha számos községében laknak zsidók, egyszersmind hálással ismerte el, hogy a zsinagóga felépítésére a pesti zsidó hitközség jelentékeny összeget adományozott. Követhetné a többi hitközség is példáját!

Felsült antiszemita. Prágában sokat nevetnek a

következő mulatságos történetkén, mely valóban megtörtént. Német lapok azt a hirt hozták, hogy Neumann Angelo színházigazgató valami csekélység miatt keményen megbünteté Prechter Henriket, a vezetése alatt álló színház egyik tagját. Az eset ugyan valótlannak bizonyult, de még mielőtt a dementi a nyilvánosság elé került volna, egy M. m. frankfurti antiszemita lap tőkét akarván belőle csinálni oda állítja Prechtler, mint ártatlan odavetett áldozatát a zsidó pökhendiségnek s a keresztény üldözésnek, Neumann urat mint a kereszténység ostorát. A gsäfről sem feledkezvén meg azonban lapjuk e számával együtt egy előfizetési utalványt is küldtek Prechtler urnak, ki szivességüket megköszönve a lapot visszautasítá azzal a kijelentéssel, hogy ő mint zsidó nem fogadhatja el a lapot, hanem azt a tanácsot adja, hogy küldjék meg Neumann urnak, ki buzgó keresztény. Elképzelhető milyen savanyu arcot vágtak a szerkesztőség tagjai a dolog ilyen fordulatan.

Zsidó Merlatti, még ilyen is akadt hazánkban! Fleischér Sámuel, szegedi csatornázási felügyelő ugyanis a „Szegedi Híradó“ szerkesztőjéhez levélben kérdést intéz, hol kell jelentkeznie az iránt, hogy 40 napi börtönlésre vállalkozik, mert azt mondja: koplalni nemcsak a külföldiek tudnak — ami egyáltalán nem vonható kétségbe.

Dr. Grosz Dávid.

Az „Egyenlőség eredeti elbeszélése.

Irta: **Dr. Bácskai Albert.**

V. folytatás.

Dávid lesütötte a szemét és elpirulva félénken rebege: „azt a hónapos ágyat keresem.“ A fiatalabb legény — kinek arcát göröngyösre cserzé a himlő, apró bandzsi szemeivel kacintott rá Dávidra, aztán durván felröhögve, nagyot rikoltott: ahá — gyűjön be csajhos . . . a hónapos ágyat keresi egy ur! Az „ur“ szót erősen megnyomta; erre ismét érdes kaczagás tört elő mindkettő melléből.

A „csajhos“ volt, a két legény főnöke, egy összetöpörödött vén zsidóasszony, a kinek szájából — bár minden szónál hallotta az ember aszott mellének fuldokló hörgését — lávaként dölt a szó.

Na jöjjön — és kezébe vevén a lámpát, Dávidot a szoba sötét háttére felé vonszolta, itt a benyuló pinczegádor mögött egy fülkeszerű odú vágódott be a falba, ebben állott egy szegényes ágy egy csikos lópokrócczal leterítve; az asszony agyon dicsérte azt az ágyat, Dávid pedig merengően nézte a jegecedő salétromot, melyet a fülke falának nedvessége vetett ki magából és azt a két fekete svábbogarat, mely ott ölekezett a fülke egyik szögletében.

— No, havonkénti 2 forintért külbmb ágyat ugyan nem kaphat, nézze milyen tiszta a huzatja, itt nincs poloska, minden két hétben újra felhuzzuk az ágyat . . . bizony egy herczeg is elalhatik ilyen ágyban — így darált az asszony. Micsoda? — folytatá, magának az egész holmija csak ebben a kis batyuban van? Jaj lelkem akkor fizesse ki előre a lakást, tavaly is hogy rászédett egy ágy rajám, — adósom maradt egy heti hálással, esztergályos legény volt, — hát maga micsoda mesterségen van?

— Orvosnövendék? No annál jobb, itt ugyan nagyon jó dolga lesz akkor, tanulhat a mennyit csak tetszik a világítás se kerül pénzibe. Itt gyerek sincsen, nekem is csak egy 13 éves leánykám van, az is odavan egész nap a boltban, masamódságot tanul . . . jó mesterség, az asszonyok mindig puczosak, akármilyen rossz világ van, csak este jön haza a Rézike, tudja olyan okos az, mint egy püspök, valóságos angyal . . . nem azért mondom, hogy az anyja vagyok, de majd meglátja estére . . . csak addig marad eloltva a lámpa, amíg mi lefekszünk, aztán

a lámpát, mert sokszor éjjelen túl is dolgoznak a legények . . . három hónap előtt halt meg az uram, de én folytatom a mesterséget, csakhogy persze, bajos az ilyen gyöngé asszonynak az ilyen korhely és goromba legényekkel vesződni . . .

— Elhallgasson Csajhos, mert úgy találom odavágni ezt a . . . rivalt oda a ragyás mesterlegény és mérgesen forgatta apró bandzsál szeméit.

— No lássa, ilyen gyalázatosak ezek!

Aztán elfulladt az asszony hangja, szájával csak úgy hápogott már, mint a hal, ha vízből a szárazra teszik; a ragyás és a pisze mesterlegénynek végtelen gyönyörűségére látszott e jelenet szolgálni.— Ugy kell neki, minék jár örökké a keleplője, addig darál, míg egyszer megfullad stb.

Dávid letette az ágy egy havi előleges bérét, aztán ahogy kikísérte őt az asszony, ismét megeredt belőle a szó: — Az a harmadik ágy ott a sarokban, az a Czompókéké; no, ne ijedjen meg, ezek rendes emberek, nincsen gyermekük se, ezektől ugyan tanulhat bátran, az asszony reggeltől estig romános könyveket olvas, az ura, no az egy finom ember, olyan ruhában jár az, mint egy főpinczér és olyan vasalt fehér inge van, mint egy grófnak. Külömben három fiakkere van Czompóknak, a nemzeti kaszinó előtt van a stációja, mondom egy finom ember, ő maga lovat nem vakar, se kocsit nem mos, arra van neki fogadott embere, ő csak felül a bakra, mikor már be van fogva a ló . . . mondom egy finom ember. Láta azt a zöld coffert az ágyuk mögött? Abban egy 1200 forintos takarékpénztári könyv van . . . takarékos ember mondom, egy finom ember, csak azoktól a legényektől óvakodják . . . ezek borzasztó emberek . . . ne barátkozzék velük.

Fuldokló köhögés fogta el az asszonyt. Dávid menekülésre használta fel e kínálkozó alkalmat.

És most láttátok volna a zsidó koresmárosnak fiát; milyen büszkén sétált a főváros népe közt, az a tudat, hogy neki most már egy hosszú hónapra van hajléka, nagy önérzetet öntött belé, görnyedt termete kiegyenesedett e nagy gondolatra és az a homályos kis fülke ott a Rozsda-utca végén, oly nyájasnak és hivogatónak tűnt fel előtte e perczen, a falból kisarjadzó salétromával és ölelkező svábbogaraival.

Este lett; a főváros zajló népe sietett haza, Dávid is haza indult. Haza, haza! — ah mi édes gondolat ez!

Késő este volt már, mikor Dávid hazafelé indult, a szürke őszi ködön át csak halványan derengtek át a Rozsda-utca petroleum-lámpásai. Ide már nem jutott a század hatalmas vívmányából, a gázból. A szurtos udvarokból az utczára folytak ki a bűzös csatornák, bűz és szemét uralkodott itt mindenütt és szinte comicusnak tűnt fel egyik-másik deszkakerítésen az a fölírás, hogy e hely bemocskolása 50 forint büntetés terhe mellett tilos. Ugyan hányan vétettek itt már e nagy tilalom ellen és hányan volt meg a szükséges 50 forintja?

Az utczán gyanus, sötét alakok suhantak el Dávid mellett és tüntek el a kerítések mögött, sőt egyszer halálai vélte egy üres portán felhalmozott téglatörmelék mögül e szavakat: „v a l a m i é h e s d e á k l e h e t, n e b á n t s d a z é r t a r o s z k a b á t é r t n e m é r d e m e s.“

Az örvéről elbocsájtott kuvasszal is sok baja volt Dávidnak, amíg a szoba ajtajához érkezett, de a kutya is hirtelen abba hagyta az ugatást, mintha ez is úgy gondolkozott volna, mint azok a csirkefogók az imént; azt a rosz nadrágot megtépni nem érdemes.

Dávid félnék szerénységgel köszönt jó estét, a suszterlegények észre se vették, a pisze egy térdei közé szorított durva csizmatalpra mért szapora ütéseket, Pista,

a ragyás meg meztelen sovány karjaival rángatta széjjel a szurtos fonalat, e mellett éktelen rikoltásokkal dalogattak.

És milyen dalt! Aki ezt a trágárságot melódiákba foglalta, vétkesebb volt a Loth leányainál. Mikor a dal refrainejéhez értek, majd elfulladtak a legények a kaczagástól és Pista, a ragyás odapislantott ilyenkor apró bandzsi szemével arra a szegény ártatlan kis leányra — nem lehetett más, mint a Rézike — aki egy faggyugyertya pislogó lángja mellett egy piros-tollas kaczér női kalapra vékony csenevész ujjacskáival egy piczi kolibri fejét illesztgeté.

(Folytatása köv.)

Szerkesztői üzenetek.

Dr. B. K. D—n. A toleranciának, tisztelt barátom, nem csak az az egy oldala van, hogy más ember tisztelni tartozik az ön meggyőzését, hanem még az az oldala is van — és erről ön megfeledkezett — hogy ön viszont tisztelni tartozik más ember meggyőzését. Hallatlan merénylet volna, ha szomszédjai kegyedet megtámadnák azért, mert a szombatot nem tartja; hát mit gondol, az nem merénylet, az megfér a toleranciával, ha ön megtámadja szomszédjait azért, mert a szombatot tartják? — Czikkét természetesen nem közöljük.

Makkabeus. Forduljon kérésével az izraelita országos irodához. Fürdő-utca 10. sz.

Berczeli. Körössy József az országos statisztikai hivatal igazgatója igenis hitsorsosunk.

Vidéki levelezőinket tisztelettel kérjük, hogy hozzánkintezendő tudósításaiknál a papirosnak csak egyik oldalára írni sziveskedjenek, mert a kézirat sokszor három-négy, esetleg még több szedő közt is felosztatik, mi kellemetlenségekkel jár, ha a manuskript a papiros mindenkét oldalára terjed.

Elüljáró. Ibn Gabirolt egyszer azzal a hirrel lepték meg, hogy egy még nagyon fiatal ember, kit ő még rövid idő előtt mint meglehetősen korlátolt eszű tanulóknak ismert, rabbinak választatott, mire a nagy költő a következő remek epigrammat írta:

„Éch nihjészo nész godaul w'raw

Babauker hojo talmid, w'erew — raw“

Szolgáljon ez vigasztalására.

Sine ira et studio Hja! az „izraelita“ rég kiment a divatból; ebben a rosz világban megteszi a „zsidó“ is. A mi bennünket illet, bevalljuk, hogy egész őszintén nem szeretjük azokat a mézesszavu urakat, kik oly roppant kimélettel beszélnek az „izraelita polgártársak“ról és a viláért sem mondanák ki a zsidó szót — szemünkben. Zsidóknak neveznek bennünket országszerte, bolondok volnánk, ha mi magunk másképen neveznek magunkat. Mindaddig, míg haragszunk érte, gunynév, de megszűnt az lenni, mihelyt magunkévá tettük. A talmud erre nézve a következő jó tanácsot adja: „Chawrich korich chamro ipcha l' gabieh mus“

Dr. Spiegel A. — Dunaföldvár. Helyszüke miatt a jövő számban.

Főt S. L. — H-V. Az előbbi üzenet önnek is szól.

B. pi Bámuljuk türelmüket; ez eljárás oly flagrants törvénysértés, hogy önöknek kötelességük a hatalmával oly rntul visszaélő tisztviselő ellen eljárni.